

De evacuatietransporten per schip over het IJsselmeer, o.m. uit Spakenburg en Bunschoten, verliepen vrij vlot. Hier viel het op, dat verscheidene geëvacueerden al hun spaargelden in kinderwagens meevoerden; er waren van die vehikels welke men 'soms tot bijna aan de rand' met rijksdaalders en guldens gevuld had. Op één moment ontstond 'enige stagnatie doordat de bevolking niet wilde afvaren, voordat een paar zich in haar midden bevindende NSB'ers van boord waren verwijderd, hetgeen ter geruststelling der opgewonden gemoederen dan ook is geschied.¹

Ook de goed-voorbereide treintransporten ondervonden, althans wat het vertrek betrof (hoofdzakelijk uit delen van de provincie Utrecht die dicht bij de Waterlinie lagen), weinig hinder; voorzover die treinen naar het Westland en de bollenstreek moesten rijden, kwamen er moeilijkheden. De eerste transporten gingen evenwel meest naar Noord-Holland waar zich op de 10de mei geen Duitser bevond: alleen al uit Amersfoort in eerste instantie twintigduizend personen en uit Soest tienduizend.² Baarn evacueerde lopend, fietsend of per auto op 10 en 11 mei naar het Gooi.³ Op 12 en 13 mei werd Amersfoort nagenoeg volledig verlaten, duizenden fietsen bleven bij het station liggen.⁴ Veel katten zwierven er toen door de spookachtig-lege stad 'en de vogels uit volièrès en kooien had men de vrijheid gegeven, zodat Amersfoorts tuinen en plantsoenen een welhaast exotische aanblik opleverden door de plotselinge aanwezigheid van papagaaien, kanaries en andere bontgekleurde gevederde vrienden van de mens In de straten bewogen zich vreemde verschijningen: kippen, ganzen, konijnen, marmotten enz., waarvan de hokken waren opengezet voor een laatste kans op lijfsbehoud.⁵

Leest men het boek van Koolhaas Revers (meer dan vijfhonderd grote, dichtbedrukte pagina's, alleen handelend over de evacuaties vóór de capitulatie van 14 mei '40), dan krijgt men de indruk dat de meeste mensen het plotseling vertrek van huis en hof met gelatenheid over zich lieten komen. De organisatoren hadden bekwaam werk verricht; men werd als het ware door een grote, onzichtbaar werkende machinerie opgepakt en, terneergeslagen wellicht, ja ietwat verdoofd, maar toch in goede orde elders gedeponeerd waar de ontvangst over het algemeen van medeleven en hartelijkheid getuigde.

Wij willen kort blijven en erkennen dan ook grif dat de toewijding, door menigeen bij voorbereiding en uitvoering der evacuaties aan de dag gelegd, in ons beknopt relaas onvoldoende tot uiting komt – en misschien denken wij dan in het bijzonder aan hen die voor de verplaatsing moesten zorgen van

¹ A.v., p. 349-52. ² A.v., p. 355. ³ A.v., p. 515-17. ⁴ Nierstrasz: *Veldleger*, p. 547. ⁵ Koolhaas Revers: *Evacuaties*, p. 359-60.